

DR. TUBA ZOLTÁN (1951–2009)

Dr. TUBA ZOLTÁN egyetemi tanár, a Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kara Növényteni és Ökofiziológiai Intézetének igazgatója hosszú, súlyos betegség után 2009. július 4-én elhunyt.

TUBA ZOLTÁN Sátoraljaújhelyen, 1951-ben született. Középiskolai tanulmányait a Sárospataki Református Kollégium (akkor Rákóczi nevet viselő) Gimnáziumában folytatta, és mint pataki öregdiák élete során mindvégig szoros kapcsolatot tartott Sárospatakkal és szűkebb pátriájával.

Pályáját 1978-ban az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetében kezdte. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Növényteni és Növényélettani Tanszékén 1985-től egyetemi docens, majd 1992-től egyetemi tanár volt. 1997-ben nevezték ki tanszékvezetővé és a „Növényökológia” MTA tanszéki kutatócsoport vezetőjévé. Megalakulása óta a SZIE Biológiai Doktori Iskola vezetője volt.

1992-ben Akadémiai Díjat nyert, 1996-tól 4 évig Széchenyi Professzori Ösztöndíjas volt. Az MTA doktori fokozatot 1998-ban nyerte el. Egy-egy tanévet vendégprofesszorként dolgozott a Karlsruhei, Edinburghi és Exeteri Egyetemen, egy évnél rövidebb időtartamra pedig több más egyetemen volt vendégprofesszor.

Dr. TUBA ZOLTÁN kezdeti kutatásai a növénytársulások szupraindividuális pigment-szerkezetére irányultak. Még hallgatóként publikálta a többszintű erdőtársulás vertikális fény-pigment struktúrájának leírását. Előzmények nélküli a vízhiányos növénytársulás pigment-szerkezetére vonatkozó vizsgálatsorozata is.

Ezt követően érdeklődése a vízhiány növényökofiziológiai problémái felé fordult. Úttörő kutatásokat végzett az elméleti és gyakorlati szempontból is fontos kiszáradástűrő növények és társulásaik ökofiziológiája területén. Nevéhez fűződik az ún. poikiloklorofillos kiszáradástűrési stratégia felfedezése. Feltárta az ilyen stratégiájú növények kiszáradás- és újraéledés alatti folyamatait. Felderítette és értelmezte az eltérő kiszáradástűrési stratégiák ökológiai szerepét és jelentőségét. Új ismeretekkel gazdagította a poikilohidrikus kriptogám növények (zuzmók, mohák) ökofiziológiájára vonatkozó tudásunkat és szemléletében is új értelmezését adta a poikilohidrikus növényi életformának. A kiszáradástűrő növényeken végzett munkájával egyben hozzájárult egy új trópusi ökológiai tudományterület, a „inselberg ökofiziológia” létrejöttéhez és fejlődéséhez.

Közép- és Kelet-Európában elsők között kezdte meg a globális klímaváltozás (emelkedő légköri széndioxid koncentráció és léghőmérséklet) növényökológiai hatásainak kísérletes kutatását az általa létrehozott és irányított, a Global Change and Terrestrial Ecosystems világprogram keretében EU támogatásból 1993-ban felépített hosszú távú (long term) kísérletes növényökológiai kutatóállomáson. Az itt születő eredmények modellértékűek, és új ismereteket nyújtanak a növénytársulások és a természetű növények változó klimatikus körülmények közötti produkciójáról, ökofiziológiájáról.

Fentiek mellett új eredményeket ért el a természetes növénytársulások szukcessziójának, leromlásának, szárazság- és sötétítésének, továbbá az invázió ökofiziológiájának a leírásában, valamint a növényi intra- és interspecifikus kompetíció és a kriptogám növények (zuzmó, moha) ökofiziológiájával történő környezetállapot jellemzése terén is. Kidolgozott egy nagy (országos) térléptékű mohabioindikációs módszert, mellyel elkészítette hazánk első légtérhelési atlaszát. A legutóbbi években a növényi szünfiziológia, ezen belül is a pár négyzetméteres és a több hektáros térléptékű ökoszisztéma működés (C- és N-körforgás) megalapozásán dolgozott. Kutatott témáinak sokrétűségét a növényközösségek állomány-szintű működésének ökológiai kérdései kötötték össze. Kutatói szemléletét a multidiszciplináris (botanikai, ökológiai és fiziológiai) megközelítés jellemezte, de évtizedek óta önálló botanikai kutatásokat is folytatott a Bodroglóközben.

Gödöllőn nemzetközi élvonalba tartozó ökofiziológiai műhelyt hozott létre, ahol mindennaposak a külföldi vendégkutatók. Kutatásait széles körű európai és Európán kívüli együttműködésben végezte. Iskolateremtő tevékenységét az általa vezetett Növény-ökológia-Ökofiziológia PhD programban kinevelt hét minősített kutató jelzi. Tanszékén jelentős oktatási reformot hajtott végre, több új ökológiai tárgyat vezetett be a hazai egyetemi képzésbe. Aktív tudományos közéleti tevékenységet fejtett ki többek között az MTA Ökológiai és az MTA Növényélettani Bizottságainak tagjaként, a Botanikai Közlemények, az Acta Botanica Hungarica, a Community Ecology és a Journal of Crop Production szerkesztőbizottsági tagjaként.

Tudományos munkásságát 110-nél több folyóiratcikk, 35 könyvfejezet és 38 egyéb tudományos munka szerzőjeként publikálta. Halála egy kiteljesedő életművet tört derékba. Betegen is létrehozta és irányította utolsó munkáját, a Bodroglóköz monográfiát, amely szűkebb hazája élővilágát, kultúrkinccseit gyűjtötte lexikon vastagságú kötetbe.

CSINTALAN ZSOLT

